

Bartosz Rakoczy

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID: 0000-0002-8790-2407

brako@umk.pl

Ochrona zwierząt i ochrona przed zwierzętami w prawie polskim

ABSTRAKT

W systemie prawa polskiego uregulowano zarówno kwestie ochrony zwierząt, jak i kwestie ochrony ludzi przed zwierzętami. O ile ten pierwszy kierunek regulacji jest mocno rozbudowany, popularny, modny i odzwierciedla współczesne tendencje w prawie ochrony środowiska, o tyle ten drugi już takim zainteresowaniem się nie cieszy. W obu tych kierunkach regulacji można dostrzec konflikty aksjologiczne. W przypadku ochrony zwierząt traktuje się je jako dobro chronione, z powołaniem się na ich cierpienie, umiejętność odczuwania, przeżywanie emocji itp. Te okoliczności nie tylko przekonują do objęcia zwierząt ochroną prawną, lecz także niektórych skłaniają do formułowania postulatu o upodmiotowieniu zwierząt. Jednak to samo zwierzę, które cierpi, odczuwa i przeżywa emocje, może stanowić zagrożenie dla człowieka, i to w niektórych skrajnych przypadkach wręcz śmiertelne. Zatem zwierzęta są chronione przed człowiekiem, co jest rozwiązaniem właściwym, ale człowiek też musi być chroniony przed nimi. Warto nie zapominać o tym drugim wymiarze, badając kwestie ochrony zwierząt.

Słowa kluczowe: ochrona zwierząt; ochrona przed zwierzętami; prawo ochrony środowiska; prawo polskie

WPROWADZENIE

Problematyka zwierząt jako przedmiotu prawa i nauk prawnych jest ostatnio coraz bardziej popularna. Świadczy to o tym, że jest duże zainteresowanie doktryny tym zagadnieniem, a w konsekwencji jest ono doniosłe naukowo¹. Rzeczywiście dyskusja, jaka toczy się wokół zwierząt, świadczy o tym, że jest to zagadnienie istotne i stanowi obecnie jeden z podstawowych problemów badawczych, zresztą nie tylko prawa ochrony środowiska. Dyskusja ta prezentuje jednak przede wszystkim tylko jedną stronę tej problematyki, mianowicie kwestie ochrony zwierząt. Natomiast dużo mniejszą wagę przywiązuje do zagadnienia ochrony przed zwierzętami. Można usprawiedliwić taką sytuację, gdyż sam prawodawca znacznie więcej uwagi poświęca problematyce ochrony zwierząt, a przecież wcale nie stanowi ona mniej istotnej części problematyki.

Ujęcie holistyczne obejmuje więc nie tylko kwestie ochrony zwierząt, ale także ochrony przed zwierzętami. Dopiero łączne przeanalizowanie tych kwestii pozwoli na właściwe postrzeganie problematyki zwierząt w kontekście ich ochrony, ale i ochrony przed nimi.

Celem tego artykułu jest ujęcie problematyki holistycznie, poprzez pokazanie zarówno tej jej części, która zajmuje się ochroną zwierząt, jak i tej jej części, która zajmuje się ochroną przed zwierzętami. Ujęcie holistyczne pozwoli też ustawić we właściwej perspektywie zagadnienia aksjologiczne w systemie prawa. Dostrzegalna tendencja akcentuje potrzebę ochrony zwierząt, nawet poprzez przyznanie im podmiotowości prawnej. Tymczasem zwierzęta sta-

¹ Zob. m.in. J. Białocerkiewicz, *Status prawny zwierząt. Prawa zwierząt czy prawna ochrona zwierząt?*, Toruń 2005; T. Pietrzykowski, *Spór o prawa zwierząt*, Katowice 2007; idem, *Etyczne problemy prawa*, Warszawa 2011, s. 210 i n.; *Status zwierząt. Zagadnienia filozoficzne i prawne*, red. T. Gardocka, A. Gruszczyńska, Toruń 2012; D. Probuca, *Filozoficzne podstawy idei praw zwierząt*, Kraków 2013; K. Kuszlewicz, *Prawa zwierząt. Praktyczny przewodnik*, Warszawa 2019.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Białocerkiewicz J., *Status prawny zwierząt. Prawa zwierząt czy prawna ochrona zwierząt?*, Toruń 2005.
- Goettel M., *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Warszawa 2013.
- Górski M., Miłkowska-Rębowska J., *Prawo ochrony różnorodności biologicznej*, Warszawa 2013.
- Kuszelewicz K., *Prawa zwierząt. Praktyczny przewodnik*, Warszawa 2019.
- Lipiński A., *Prawne podstawy ochrony środowiska*, Warszawa 2010.
- Micińska M., *Łowiectwo. Aspekt humanitarno-prawny*, Poznań 2014.
- Pietrzykowski T., *Etyczne problemy prawa*, Warszawa 2011.
- Pietrzykowski T., *Moralność publiczna a konstytucyjne podstawy ochrony zwierząt*, „Studia Prawnicze” 2019, nr 1, DOI: <https://doi.org/10.37232/sp.2019.1.1>.
- Pietrzykowski T., *Spór o prawa zwierząt*, Katowice 2007.
- Prawo ochrony środowiska*, red. M. Górski, Warszawa 2018.
- Probucka D., *Filozoficzne podstawy idei praw zwierząt*, Kraków 2013.
- Rakoczy B., *Odpowiedzialność za szkody łowieckie w prawie polskim*, Warszawa 2016.
- Radecki W., *Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Radecki W., *Ustawy: o ochronie zwierząt, o doświadczeniach na zwierzętach – z komentarzem*, Warszawa 2007.
- Rakoczy B., *Utrzymanie czystości i porządku w gminach*, Warszawa 2014.
- Rudy M., *Wstęp do prawa sanitarnego i weterynaryjnego*, Wrocław 2010.
- Status zwierząt. Zagadnienia filozoficzne i prawne*, red. T. Gardocka, A. Gruszczyńska, Toruń 2012.
- Szpunar A., *Odpowiedzialność za szkody powodowane przez zwierzęta*, Warszawa 1985.
- Wierzbowski B., Rakoczy B., *Prawo ochrony środowiska. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 2018.

AKTY PRAWNE

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz.Urz. UE L 3/1, 5.01.2005).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1740).
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1683 ze zm.).
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1439).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz.U. 2020, poz. 638).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1219 ze zm.).
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (t.j. Dz.U. 2021, poz. 306).
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1421).
- Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1392 ze zm.).

ORZECZNICTWO

- Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 3 lutego 2021 r., II SA/Gd 406/20, CBOSA.